

Ewa Szczepkowska

(Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)

RECEPCJA JANE AUSTEN W POLSKOJĘZYCZNYM INTERNECIE NA PRZYKŁADZIE STRON INTERNETOWYCH POŚWIĘCONYCH PISARCE

Popularność Jane Austen wzrosła znacząco w 1995 roku oraz w kolejnych latach, do czego przyczyniły się z pewnością filmowe adaptacje jej prozy, zwłaszcza serial BBC oparty na *Dumie i uprzedzeniu* oraz ekranizacja *Rozważnej i romantycznej* w reżyserii Anga Lee z m.in. Emmą Thompson i Hugh Grantem w rolach głównych¹. Współcześnie Austen stanowi znaczący fenomen kultury popularnej, zjawisko określane jest mianem „austenmanii”, a nazwisko pisarki gwarantuje komercyjny sukces i jest skutecznym chwytem promocyjnym². Choć mamy do czynienia z najsilniejszą od XIX wieku falą komercjalizacji Austen, w czym ogromna zasługa postępu technologicznego z przełomową rolą Internetu umożliwiającego umasowienie wszystkiego, co dotyczy angielskiej pisarki, to samo zjawisko w odniesieniu do autorki *Dumy i uprzedzenia* nie jest nowe. Autorka książki *Everybody's Jane* cytuje opinię Henry'ego Jamesa z 1905 roku, krytykującego „gremia wydawców, edytorów, ilustratorów, producentów dogadzających czytelnikom czasopism, którzy znaleźli w «swojej drodzej», «naszej drodzej» Jane niewyczerpane źródło realizacji materialnych interesów, obiekt tak łatwo podlegający odtwarzaniu w całej różnorodności wysmakowanych form, a zarazem tak pokupny”³.

Filmowe ekranizacje prozy Austen stają się niekiedy jedyną, a przynajmniej pierwszą formą spotkania z twórczością pisarki, o czym mówi przykładowa, jedna z wielu opinii przytoczona przez przywołaną wyżej autorkę: „Kocham jej dzieła. Nigdy nie czytałam jej powieści, ale adaptacje są fantastyczne. Zachęcają mnie, by przeczytać jej książki”⁴.

Choć filmowe adaptacje pozostają najbardziej wyrazistym świadectwem obecności Austen we współczesnej kulturze popularnej i można traktować je jako

¹ Zob. Aleksandra Niemczyńska, *Kino kobiet? Pomiędzy romantyzmem a feminizmem – adaptacje powieści Jane Austen lat dziewięćdziesiątych*, Kraków: Avalon 2011.

² Można podać przykłady marketingowego użycia nazwiska Austen w reklamach w polskim Internecie: blog *Spinki* – ogłoszenia o organizacji ślubów i przyjęć weselnych w stylu epoki regencji, <https://www.agencjaspinki.pl/blog/wystylizuj-swoj-slub/W-stylu-Jane-Austen> [dostęp: 13.05.2018].

³ Juliette Wells, *Everybody's Jane. Austen in popular imagination*, New York: Bloomsbury 2012, s. 3, <https://books.google.pl/books?jane+austen+in+popular+culture> [dostęp: 13.05.2018], tu i dalej tłumaczenie własne.

⁴ *Ibidem*, s. 1.

rodzaj „papierka lakmusowego” tej kultury reagującej na zmiany gustów i upodobań publiczności, to warto wraz z upowszechnieniem się nowych mediów wspomnieć o innych przejawach „austenmanii”. Bardzo duże zainteresowanie wzbudził serial produkcji amerykańskiej: *Lizzie Bennet's Diaries* (adaptacja *Duma i uprzedzenia*), z nowatorską formą videobloga (vloga) jako przykład opowieści, którą za Jenkinsem można uznać za odmianę narracji transmedialnej, jest ona bowiem „historią odsłanianą na różnych platformach medialnych, przy czym każde medium ma swój oddzielny wkład w nasze rozumienie fikcyjnego świata”⁵. Fabuła *Lizzie Bennet's Diaries* rozwijana była na kanale Youtube, ale też była obecna na innych portalach społecznościowych, np. na Twitterze czy Facebooku, na blogu modowym prowadzonym przez Jane Bennet lub tworzyły ją jeszcze serie innych filmów np. *Lydia Bennet*⁶. I choć jest to adaptacja filmowa, to ma postać eksperymentu z formą, a zaistnieć mogła dopiero w dobie konwergencji, z uprzywilejowaną rolą Internetu jako medium.

Przestrzeń Internetu pozwoliła również na stworzenie projektów o innym charakterze – internetowych stron, portali poświęconych Jane Austen. Najbardziej znana i najczęściej odwiedzana jest The Republic of Pemberley – strona założona przez Amerykanki, Myrettę Robins i Emy Bellinger. Powstała po wyemitowaniu w telewizji BBC kultowego serialu w reżyserii Langdona. Skupia największą internetową społeczność fanów Jane Austen. Przykładowo w 2007 roku można było odnotować od 8 do 10 milionów odwiedzin strony miesięcznie⁷. Nazwa i towarzyszące jej określenie Republiki Pemberley jako schronienia dla miłośników Austen podsuwa wyobrażenie jej przestrzennego charakteru i rodzaju wspólnoty, która dzieli się informacjami dotyczącymi pisarki, podejmuje tematy związane z nią i jej twórczością. Wydaje się, że najbardziej charakterystyczne dla tej strony jest otwarcie przez nią pola do tworzenia przez fanki własnych wersji utworów Austen, spekulacji co do dalszych losów wykreowanych przez pisarkę postaci i dyskusji nad powstającą w ten sposób przechowywaną na serwerze *fan fiction*. Literackie próby fanek, pisane przez nie *prequels*, *sequels* i inne formy tak dalece zdominowały Republikę Pemberley, że konieczne stało się stworzenie nowej strony The Derbyshire Writers' Guild, rodzaju wirtualnego archiwum dla amatorskiego pisarstwa związanego z Austen. Ponieważ Jane Austen była pierwszą autorką, której dzieła wpłynęły na twórczość typu *fan fiction*, to obecność w Internecie tego typu tekstów stanowi formę kontynuacji będącą wynikiem postępu technologicznego aktywności podjętej znacznie wcześniej (*Duma i uprzedzenie* ma dziś ponad dwieście *sequels* w oficjalnym obiegu wydawniczym). Badacze popkulturowego fenomenu Austen, przyglądając się procesowi odbioru jej powieści z perspektywy historycznej, zwracają uwagę, że sposoby recepcji tworzyły też zaczątek fandomu jako zjawiska kulturowego, przed zaistnieniem Internetu.

Największych wielbicieli Austen łączył nie tylko afekt żywiony względem jej twórczości, ale i specyficzne poczucie odrębności w stosunku do „zwykłych” czytelników, poczucie wspólnoty

⁵ Anna Wróblewska, *Współczesne adaptacje powieści Jane Austen. Lizzie Bennet Diaries jako narracja transmedialna*, „Biblioteka Postscriptum Polonistycznego” 2015, nr 5, s. 81.

⁶ Ibidem, s. 82.

⁷ Frances Olimpo, *Making sense of Austen's online sensibility*, https://www.thestar.com/news/insight/2007/09/09/making_sense_of_austens_online_sensibility.html [dostęp: 13.05.2018].

oparte na więzi z popularnymi powieściami, co okazywano poprzez wprowadzenie specjalnej nazwy dla tej właśnie grupy czytelniczej – „Janeites”⁸.

Erupcja popularności Austen wywołana ekranizacjami jej prozy w połowie lat dziewięćdziesiątych, ale także sukcesem powieści Helen Fielding *Dziennik Bridget Jones* luźno nawiązującej do *Dumy i uprzedzenia* nie ominęła też Polski, choć kształtuje się ona później. Popularność tę podtrzymywały adaptacje innych powieści; w 2007 roku na ekranach pojawiły się nowe wersje *Perswazji*, *Mansfield Park* oraz *Rozważnej i romantycznej*, a także film luźno oparty na biografii pisarki (*Zakochana Jane*). Zainteresowanie poświadczają m.in. strony internetowe, dyskusje na forach poświęconych Austen, posty na blogach, uczestnictwo w fandomie – sfera obecności pisarki jest w kulturze popularnej nieco mniej opisana niż historia filmowych adaptacji jej prozy, choć z nią mocno związana, gdyż właśnie kolejne filmy, wersje zwłaszcza *Dumy i uprzedzenia*, wywołują najbardziej ożywioną dyskusję odzwierciedlaną w liczbie postów. Oczywiście zjawisko „austenmanii” w Polsce ma bardziej umiarkowany charakter. Proza Austen stała się znana przede wszystkim dzięki ekranizacjom; pierwszy przekład *Dumy i uprzedzenia* został opublikowany w 1956 roku, następny dopiero w roku 1975. Lata dziewięćdziesiąte przynoszą liczne wznowienia i kolejne tłumaczenia. Dopiero początek XXI wieku w Polsce łączy się z sukcesem wydawniczym rodzimych pisarek piszących dla kobiet, wychodzących naprzeciw oczekiwaniom licznej kobiecej publiczności. Polskie czytelniczki nie miały okazji zetknąć się z twórczością Austen w charakterze szkolnej lektury; nowe formy matury ustnej, dopuszczające swobodę w wyborze tematu prezentacji, wprowadziły Jane Austen w sferę edukacji – w ten sposób internetowa strona czy forum mogły się stać źródłem wskazówek i podpowiedzi. Austen zawsze uosabiała angielskość, co podkreślano w szkolnych kursach literatury angielskiej, kładąc nacisk na jej literacki styl, osadzenie w tradycji angielskiej powieści i jej rolę w budowaniu tejże tradycji⁹. Polski odbiorca styka się z twórczością Austen, oglądając tę angielskość na ekranie: w krajobrazach, stylowych kostiumach, dekoracjach, architekturze, obyczajach. Rezonans twórczości Austen w wielu krajach oraz fakt, że „austenmania” nie zna granic ani kulturowych i językowych barier świadczy o uniwersalności przekazu; zwłaszcza kobieca publiczność reaguje na tematy przez nią podejmowane: obrazy relacji rodzinnych, procesy samopoznania, introspekcji, kulturowe nakazy zamążpójścia dla kobiet, rolę przyjaźni czy bliskich bądź zdystansowanych więzi między siostrami.

Pierwszą stroną założoną w 2004 roku był Ogród Jane Austen. Strona zainicjowana i administrowana przez Kazika, co może wydawać się zaskakujące, gdyż zdecydowana większość entuzjastek Jane Austen to młode kobiety, dziewczyny. To one głównie uprawiają fanowską prozę czy, jak pisze Juliette Wells, odwiedzają (75%) dom pisarki. Polska strona uległa zmianie, a jej archiwalna wersja przynosi krótką informację na temat zawartości i genezy: „Witaj na stronie poświęconej Jane Austen, ekranizacjom jej powieści, a najbardziej jednej ekrani-

⁸ Aldona Kobus, *Fan fiction a funkcjonowanie literatury popularnej. Zarys perspektywy historycznej*, „Kultura Popularna” 2013, nr 3, s. 151, <https://kulturapopularna-online.pl/api/files/view/6499.pdf> [dostęp: 13.05.2018].

⁹ Juliette Wells, *Everybody's Jane*, s. 5.

zacji – moim zdaniem najlepszej – *Dumie i uprzedzeniu* z 1995 roku”¹⁰. Niestety wszystkie polskojęzyczne strony o Austen, choć niektóre funkcjonowały kilka lat, w tej chwili są nieaktywne; najdłużej przetrwało forum Austenalia, z aktualizowanymi postami, które stanowi część forum Z Południa na Północ dla entuzjastek dziewiętnastowiecznej literatury angielskiej: Elizabeth Gaskell, siostr Brontë (Na wrzosowiskach Haworth), Charlesa Dickensa. Osobne subforum dotyczy innych pisarzy XIX wieku, poza tym są tematy poświęcone literackiej twórczości własnej, fantastyce, literaturze i poezji, malarstwu i teatrowi. Fora o dziewiętnastowiecznych angielskich pisarzach i pisarkach mają podobną strukturę: życie i epoka, powieści, ekranizacje, aktorzy w ekranizacjach. Najstarsze wpisy na forum Austenalia pochodzą z 2006 roku, najnowsze – z roku 2019¹¹.

Najstarsza strona, reklamowana jako największa polska strona o Jane Austen z ostatnią informacją z 2012 roku, ma wyrazisty podział uwidaczniający rolę jej „filmowej” genezy: urzeczenie ekranizacją *Dumy i uprzedzenia*, a potem kolejnymi filmowymi adaptacjami, a także prymat tej właśnie powieści Austen. Dział O życiu Jane występuje w Menu obok działu Duma i uprzedzenie. Ponadto są działy: ekranizacje, recenzje, konkursy, forum i archiwum, ponieważ strona była modyfikowana. W archiwum znajdziemy wszystkie posty o informacyjnym charakterze od 2004 do 2012 roku – jest to najłatwiejszy sposób orientacji w jej zawartości. Posty pochodzą od różnych autorów używających nicków, jest zatem tworem społeczności fanowskiej. Mają też różnorodny charakter; niektóre przynoszą wiadomości np. o nagrodach dla ekranizacji, emisji filmu, obsadzie, wydawniczych zapowiedziach kontynuacji powieści Austen czy wznowieniach jej utworów, filmach biograficznych o „naszej kochanej Jane” w polskiej telewizji, plotki o aktorach odtwarzających główne role w adaptacjach, spis sequeli utworów Austen wydanych po polsku. Są jednak też bardziej rozbudowane informacje, najczęściej będące własnymi tłumaczeniami internautek z różnych źródeł: z prasy angielskiej, z Internetu (strona Republic Pemberley), także z polskiej prasy (np. szkic Joanny Szczęsnej o tłumacze Annie Przedpełskiej-Trzeciakowskiej z „Wysokich Obcasów”), polskich portali filmowych. Konkretnie książki jako źródło pojawiają się rzadziej, współautorzy strony bazują w większym stopniu na przekazach internetowych. Poza wiedzą biograficzną dotyczącą Austen, jej obecności we współczesnej kulturze popularnej (np. poza ekranizacjami wzmianki o e-kartkach z Jane Austen na portalu Onet, *Księżde potraw Jane Austen, Randkowaniu według Jane Austen*) są też artykuły internautów popularyzujące wiedzę o epoce, np. krótki cykl zatytułowany *Konkurencja, inspiracja, czy koledzy po fachu – pisarze w czasach Jane Austen, Ogród angielski, Kilka uwag o powieści gotyckiej, Epoka Regencji. O higienie w czasach Jane Austen i nie tylko...* Osobne artykuły stanowią rozdziały pracy magisterskiej o architekturze wnętrz w Anglii i ich roli w ekranizacjach. Współautorzy strony pomyśleli także o konkursach jako sposobach uatrakcyjnienia strony i zainteresowania fanów. Nie brakuje też ludycznych akcentów w rodzaju „Obsesja na punkcie *Dumy*” (lista przejawów w zachowaniu świadczących o „zainfekowaniu” *Dumą i uprzedzeniem*). W dziale Linki znajdziemy adresy stron dotyczących epoki regencji, czasów wiktoriańskich, anglojęzycznych stron o Jane Austen, stron prowadzonych przez stowarzyszenia

¹⁰ <https://www.janeausten.pl/> [dostęp: 10.05.2018].

¹¹ <http://forum.northandsouth.info/> [dostęp: 10.05.2018].

i organizacje promujące angielską pisarkę itp. Dział Recenzje zamieszcza oceny ekranizacji prozy Austen, jednak w przeważającym stopniu są to recenzje z portali poświęconych filmom, czasopism, gazet albo tłumaczenia z innych stron internetowych. A zatem polscy wielbiciele Austen skupieni wokół strony byli ostrożni w serwowaniu informacji na jej temat i wykorzystywaniu dostępnych danych. Zachowali przede wszystkim informacyjno-popularyzujący charakter strony, podając nowinki głównie ze świata filmowego, ale też informacje o wznowieniach kolejnych powieści i popkulturowych wydarzeniach związanych z Austen.

Wymiana poglądów, opinii, krytyka i komentarze toczyły się na forum Salon Jane Austen z główną rolą wątków o *Dumie i uprzedzeniu* (najwięcej postów – 6224), życiu Austen i epoce regencji. Jest też wątek, bardziej praktyczny, poświęcony złotom fanowskim, spotkaniom, kontaktom. Choć znów dominują dyskusje nad ekranizacjami, potencjalną polską wersją *Dumy i uprzedzenia*, aktorskimi kreacjami, to również pojawiają się wątki nieco ambitniejsze np. dotyczące tłumaczeń *Dumy i uprzedzenia*, wrażeń z lektury różnych tłumaczeń, niewielkie próbki własnych przekładów czy wskazywania różnic między poszczególnymi fragmentami i dociekania znaczeń słów, które wyszły z użycia, a zostały zastosowanych przez tłumaczkę. Najbardziej uwagę fanek Austen przyciągają kreacje bohaterów, fenomen Darcy'ego, negatywni bohaterzy – Wickham i Willoughby, sposób kreślenia przez pisarkę postaci o rysach komicznych: Collinsa, pana Benneta czy innych. Internautki szczegółowo analizują zachowania postaci, ich motywacje, odnoszą je niejednokrotnie do współczesnych czasów i własnych doświadczeń. Te dyskusje, w których dominuje zainteresowanie psychologicznymi sylwetkami postaci, podejmowanymi przez nie decyzjami i życiowymi wyborami, wielokrotnie przeprowadzane porównania między postaciami, zestawianie ich w najróżniejszych konfiguracjach, drobiazgowo analizy cech charakteru, potwierdzają spostrzeżenia psychologów wskazujących, że przyczyny renesansu zainteresowania twórczością Austen łączą się właśnie z wielką umiejętnością kreślenia przez nią charakterów, moralnym ładem panującym w tych powieściach, wychodzącym naprzeciw współczesnym tęsknotom za rodzajem uporządkowanego świata, dystansującego się od egoizmu, głupoty, pychy czy snobizmu, i możliwością obcowania z nim choćby poprzez literacką fikcję. Ponieważ to najczęściej nastolatki i młode kobiety tworzą grono wielbicielek Austen, wątkiem często dyskutowanym jest oczywiście kwestia małżeństw z rozsądku i z miłości. Na forum do głosu dochodzą emocje, uczuciowe zaangażowanie, również potrzeba bliskości z innymi czytelniczkami Austen, chęć przebywania w kobiecej przestrzeni potwierdzające się w wielokrotnych komentarzach dotyczących bohaterów, różnych interpretacji ich zachowań, oskarżania ich lub brania w obronę.

Inny jeszcze aspekt zainteresowania światem Austenowskich powieści wyłania się z wątków podejmowanych na forum o epoce angielskiej regencji – stylu życia, kanonów urody i sylwetki, modzie, architekturze świadczących o fascynacji kulturą materialną XIX wieku, zwłaszcza strojem i to nie tylko w sensie teoretycznym, ale praktycznym, pojmowanym jako szycie sukni według zeszlowiecznych wzorów, haftowanie czy szydełkowanie. Niektóre internautki tworzą też gadżety z wizerunkami Austen, drobne bibeloty nawiązujące do epoki regencji. O ile więc *fan fiction* po polsku osnute wokół powieści Austen ma skromny wymiar, to aktywność w sferze plastycznej, w dziedzinie mody wydaje się bardziej zintensyfikowana; na innym forum znaleźć można nawet zdjęcia przygotowanych samo-

dzielnie sukien – jest to też jeden z dowodów fanowskiej kreatywności, przełamania bierności i dążenia do wytwarzania kultury popularnej, aktywnego uczestniczenia w niej – przykładem organizowane przez fanki spotkania i bale kostiumowe. Tę fascynację dziewiętnastowiecznością w większym stopniu kreują filmowe adaptacje oraz prezentowane w nich kostiumy i bale niż powieści Austen; pisarka celowała bardziej w umiejętność obserwacji środowisk, w których przebywała, przedstawiając je niejednokrotnie od strony komicznej. Natomiast fanowskie zauroczenie stylem życia, światem przedmiotów, strojów buduje rodzaj antykwarycznego odbioru Austen i takiego też sposobu rozumienia historii przede wszystkim poprzez pryzmat kultury materialnej. Na uwagę zasługuje też docieklivość fanowskiej społeczności, którą np. widać w wątku na temat miejsca niepełnosprawnych w ówczesnym społeczeństwie i czy ten problem pojawia się w powieściach Austen oraz w jej życiu.

Strona Ogród Jane Austen została dokładniej scharakteryzowana ze względu na fakt jej długotrwałego funkcjonowania, liczne grono użytkowników i różnorodność informacji. Sama nazwa sugeruje już różnorodność treści. Odmienny charakter ma strona o jednoosobowym autorstwie zatytułowana Miss Jane Austen z adnotacją: „Strona Miss Jane Austen jest poświęcona życiu i twórczości pisarki oraz czasem, w których żyła”¹². W sieci dostępna jest od 8 lipca 2011 roku, a ostatni post pochodzi z 2012 roku. Strona ma bardziej rzeczowy charakter z rozbudowanymi informacjami biograficznymi opatrzonymi zdjęciami, z kalendarium życia pisarki, wykazem książek i filmów o niej, wypowiedziami innych pisarzy na jej temat, artykułami o Austen i epoce regencji oraz osobnym działem poświęconym modzie. W dziale twórczość są krótkie informacje o fabule powieści i czasie powstania, uwzględnione zostały też juvenilia i powieści niedokończone. Są też artykuły o genezie poszczególnych powieści. Pojawia się również wykaz ekranizacji ze zdjęciami i lista licznych stron internetowych angielskich dotyczących Austen, z jej tekstami udostępnionymi w ramach Projektu Gutenberg. Twórczość filmowa ma jednak drugorzędne znaczenie. Autorka strony korzystała z różnych anglojęzycznych źródeł, stron internetowych, filmów dokumentalnych, listów Austen, dostępnych biografii pisarki w języku polskim i angielskim. Strona jest też obficie ilustrowana; artykuły o modzie, podróżowaniu czy kąpielach w epoce regencji, obyczajach bożonarodzeniowych poparte są licznymi ilustracjami z wielu źródeł internetowych. Wiedza na temat epoki uwzględnia tak ważne dla zrozumienia realiów w powieściach Austen wyjaśnienia dotyczące zasad dziedziczenia, edukacji kobiet, ekonomii i standardów ówczesnego życia. Strona zawiera więc wiele użytecznych wiadomości na temat tła obyczajowego czasów Austen i bazuje głównie na anglojęzycznych artykułach zamieszczanych w Internecie, w wolnym dostępie, w książkach czy na stronach internetowych. Może być źródłem informacji, podającym też różne ciekawostki (kwestia domniemanego portretu Jane). Przyciągnęła jednak w czasie swojego krótkiego istnienia, mimo swojej merytoryczności, mało zainteresowanych, bo liczba komentarzy jest niewielka. Nie wytworzyła się zatem wokół tej strony fanowska społeczność, jak to było w przypadku Ogródu... z zainicjowanym tam od początku forum, być może dlatego, że ze swoją szczegółowością informacji, uporządkowaniem nabrała nadmiernie edukacyjnego charakteru. Zainteresowanie fanek skupiło się wokół forum

¹² <http://jausten.cba.pl/> [dostęp: 10.05.2018].

o Austen na wspomnianych już Austenaliach, co łączyło się z aktywnością – od wymiany uwag, komentarzy, recenzji, poprzez wspólne lektury *fan fiction*, plany spotkań, zlotów, turystykę literacką, rękodzieło w stylu dziewiętnastowiecznym i dzielenie się austenowskimi gadżetami i zdjęciami z miejsc związanych z pisarką. Wszystkie te formy uczestnictwa w austenowskim fandomie pojawiają się w czasie kilkuletniego aktywnego okresu obu forów na stronie Ogród Jane Austen i Z południa na północ...

Osobną kwestią najczęściej interesującą badaczy rozległej sfery e-kultury jest fanowska, amatorska twórczość, szczególnie znacząca w przypadku Austen ze względów już wcześniej wymienianych – prekursorskiej roli twórczości Austen w procesie produkcji takich form tekstów, a także, gdy mowa o anglojęzycznych stronach tworzonych przez janeitów – najważniejsza jest tu rola The Republic Pemberley – dominacja na nich *fan fiction*. Autorka artykułu zamieszczonego w książce *Jane Austen on Screen* określa nawet ekspansję fanowskiej fikcji tworzonej i przechowywanej w ramach strony jako rodzaj prowokatorskiego aktu w odniesieniu do zjawiska, jakim jest akademicki *Janeitism*:

Pokaźna część strony jest przeznaczona na publikowanie, dyskusowanie, a następnie archiwizowanie ekliwowych, harlekinowych, w stylu oper mydlanych utrzymanych przypuszczeń odnośnie do dalszych losów Austenowskich postaci poza granicami narracji w oryginalnych powieściach pisarki¹³

– pisze Kate Bowles.

„Ciekawe jest też, że im wyższy status Austen uzyskiwała w krytyce akademickiej, tym mniej życzliwie spoglądano na osoby próbujące ponownie wykorzystać lub rozszerzyć wykreowane przez nią światy przedstawione”¹⁴ – zauważa z kolei autorka artykułu *Fan fiction a funkcjonowanie literatury popularnej. Zarys perspektywy historycznej* – Aldona Kobus.

Na polskich forach o Jane Austen znajdziemy jednak tylko nieliczne i krótkie przykłady fanowskiej fikcji. Jeśli się ten typ twórczości pojawia, to raczej jako tłumaczenie angielskich tekstów pochodzących z The Pemberley Republic lub innych stron. Czasami też miłośniczki Jane sięgają po dostępne w Internecie, a także w książkowej postaci *Juwenilia*, tłumacząc krótkie opowiadania, np. *Edgar i Eliza*. Autorka strony Miss Jane Austen prezentuje na niej własne tłumaczenie *Historii Anglii spisanej przez stronniczego, uprzedzonego i niedouczonego historyka*. Twórczość zaś *stricte* fanfikową cechuje erotyzacja w stylu harlekinów, bo tak można by zakwalifikować dostępne na stronie warianty sceny przygotowań do nocy poślubnej głównych bohaterek opracowane w odniesieniu do kilku powieści Austen, najpierw *Dumy i uprzedzenia* (fragment *Państwo Darcy*), a potem *Northanger Abbey*, *Rozważnej i romantycznej* oraz *Perswazji*. Inne fragmenty dotyczą Elisabeth jako „pani w Pemberley” i relacji między jej siostrami przybywającymi w odwiedzin oraz Georgiany i jej dobroczynnej działalności skutkującej zaskakującą miłością do wynędzniałego, ale atrakcyjnego Hiszpana, znalezionej na londyńskiej ulicy. Wszystkie te niedłgie teksty sprawiają wrażenie „próbek”

¹³ Kate Bowles, *Commodifying Jane: the Janeite Culture of the Internet and commercialization through product and television series spinoffs*, w: *Jane Austen on Screen*, red. Gina Macdonald, Andrew Macdonald, Cambridge: Cambridge University Press 2003, s. 18, <https://books.google.pl/books?&q=kate+Bowles+commodifyingjane> [dostęp: 10.05.2018].

¹⁴ Aldona Kobus, *Fan fiction*, s. 152.

jako niegotowe, nieskończone, niepełne, co stanowi właściwość *fan fiction*. Inne forumowiczki umieszczają tłumaczenie *fan fiction* Kerry N. ze strony austen.com pt. *Skradziony pocałunek* i częściowe *Przypadkowe spotkanie* Alice M o niespodziewanym spotkaniu w Londynie Bingleya i Jane. W całości został też przetłumaczony przez fankę *Fitzwilliam Darcy, gentleman* napisany przez Pamelę Aiden, autorkę trylogii – formy retellingu historii w *Dumie i uprzedzeniu* z punktu widzenia Darcy’ego, wydanej przez amerykańskie wydawnictwo w 2003 roku, wcześniej jednak ogłaszanej we fragmentach jako *fan fiction* w The Republic of Pemberley i The Derbyshire Writers’ Guild¹⁵. Polskie fanki Austen czytają więc udostępniany przez tłumaczkę-amatorkę utwór, który opuścił krąg fanowskiej literatury i zaistniał na komercyjnym rynku wydawniczym. Choć, jak widać, rzadko podejmują „literackie” wyzwanie, to fanfiki z angielskich stron funkcjonują w obiegu jako lektury i fragmentaryczne tłumaczenia. Natrafić można nawet na próbę crossovera – połączenie w niedługim epizodzie schematu fabularnego z *Rozważnej i romantycznej* z rodzajem prequela do powieści Rowling o Harrym Potterze, z Lily i Petunią jako siostrami o przeciwstawnych osobowościach¹⁶.

W omówieniach *fan fiction* zwraca się niekiedy uwagę na rebeliancki wymiar tej twórczości w stosunku do kanonu, obowiązujących modeli literackości i narzucanych przez nie interpretacji¹⁷. Społeczność polskich fanek Jane Austen zainteresowana kontynuacjami i obcojęzycznymi fanfikami też chce kolejnych opowieści z Darcym w roli głównej, z Kitty, Georgianą czy innych alternatywnych fabuł, by przedłużyć w ten sposób przyjemność obcowania ze znanym światem, niewyczerpującym się jednak w kanonicznych powieściach Austen. Jednak równie zauważalna jest chęć ponawiania wspólnej lektury kanonu, kolejnych lektur znanych utworów i dzielenia się wrażeniami. Można dodać, że fanowska wspólnota Austen na wspomnianych dwóch forach była bardzo krytyczna w swoich opiniach na temat utworów w rodzaju *Duma i uprzedzenie i zombi*, jak również odnośnie do pornografizacji *fan fiction* związanej z Austen¹⁸. Najwięcej pozytywnych głosów zdobywały fanfiki czy tłumaczenia eksponujące motywy romansowe, miłość przedstawianą w stylu harlekinów z różowej serii z pewną dozą cielesności i seksualności, a także te, w których uwaga ogniskowała się wokół Darcy’ego. Podobną się sentymentalizm, epizody *à la* Mniszkówna – a więc na kształtowanie gustów fanek w większym stopniu wpłynęły filmowe adaptacje niż nacechowane realizmem powieści pisarki.

¹⁵ Kim Cheeley, *Local author signs deal with Simon & Schuster*, <http://www.spokesman.com/stories/2006/jan/21/local-author-signs-deal-with-simon-schuster/> [dostęp: 10.05.2018].

¹⁶ Na temat podziałów *fan fiction* zob. Anna Perzyńska, *Opowiadać dalej – fanfiki, mashupy, uniwersa – alternatywa i konwergencja*, w: *Problemy konwergencji mediów*, red. Michał Kaczmarczyk, Dariusz Rott, Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas” 2013, https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/4559/Anna_Perzynska_Opowiadac_dalej_fanfiki_mashupy_uniwersa_alternatywa_i_konwergencja.PDF?sequence=1 [dostęp: 13.05.2018].

¹⁷ Aleksandra Szmił, *Slash jako forma pisarstwa i czytelnictwa kobiecego*, „Teksty Drugie” 2015, nr 3, s. 281.

¹⁸ Analiza powieści Austen i Seta Grahame’a-Smitha zob. Ryszard Knapiek, *Kultura zombie-tekstualna (o „Quirk Books” na przykładzie Dumy i uprzedzenia i zombi)*, „Świat i Słowo” 2012, nr 1.

BIBLIOGRAFIA

- Bowles Kate, *Commodityfying Jane: the Janeite Culture of the Internet and commercialization through product and television series spinoffs*, w: *Jane Austen on Screen*, red. Gina Macdonald, Andrew Macdonald, Cambridge: Cambridge University Press 2003, <https://books.google.pl/books?kate+Bowles+commodifyingjane> [dostęp: 13.05.2018].
- Cheeley Kim, *Local author signs deal with Simon & Schuster*, <http://www.spokesman.com/stories/2006/jan/21/local-author-signs-deal-with-simon-schuster/> [dostęp: 10.05.2018].
- <https://www.janeausten.pl/> [dostęp: 10.05.2018].
- <http://jausten.cba.pl/> [dostęp: 10.05.2018].
- <http://forum.northandsouth.info> [dostęp: 10.05.2018].
- Knapiek Ryszard, *Kultura zombie-tekstualna (o „Quirk Books” na przykładzie Dumy i uprzedzenia i zombi)*, „Świat i Słowo” 2012, nr 1.
- Kobus Aldona, *Fan fiction a funkcjonowanie literatury popularnej. Zarys perspektywy historycznej*, „Kultura Popularna” 2013, nr 3, s. 151, <https://kulturapopularna-online.pl/api/files/view/6499.pdf> [dostęp: 13.05.2018].
- Niemczyńska Aleksandra, *Kino kobiet? Pomiedzy romantyzmem a feminizmem – adaptacje powieści Jane Austen lat dziewięćdziesiątych*, Kraków: Avalon 2011.
- Olimpo Frances, *Making sense of Austen’s online sensibility*, https://www.thestar.com/news/insight/2007/09/09/making_sense_of_austens_online_sensibility.html [dostęp: 13.05.2018].
- Perzyńska Anna, *Opowiadać dalej – fanfiki, mashupy, uniwersa – alternatywa i konwergencja*, w: *Problemy konwergencji mediów*, red. Michał Kaczmarczyk, Dariusz Rott, Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas” 2013, <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/4559/.PDF> [dostęp: 13.05.2018].
- Szymił Aleksandra, *Slash jako forma pisarstwa i czytelnictwa kobiecego*, „Teksty Drugie” 2015, nr 3.
- Wells Juliette, *Everybody’s Jane. Austen in popular imagination*, New York: Bloomsbury 2012, <https://books.google.pl/books?jane+austen+in+popular+culture> [dostęp: 13.05.2018].
- Wróblewska Anna, *Współczesne adaptacje powieści Jane Austen. Lizzie Bennet Diaries jako narracja transmedialna*, „Biblioteka Postscriptum Polonistycznego” 2015, nr 5.

THE RECEPTION OF JANE AUSTEN ON POLISH INTERNET WITH
THE EXAMPLE OF THE WEBSITES DEVOTED TO THE WRITER*Summary*

The subject of the article is the reception of Jane Austen in the sphere of e-culture – its fragment connected to websites and discussion forums concerning the writer. The phenomenon of “Austen mania” starts in Poland mainly because of the popularity of the movies based on Jane Austen prose. These sites and forums played not only a popularizing role, spreading the knowledge about the writers’ biography, work, film adaptations, or Regency, but they also grouped the society of fans who felt the need of being close to the other readers of Austen and some virtual companion in a feminine sphere created by numerous, common interpretation of the behaviour of the heroes of her prose, and also fans’ creativity in the area of gadgets, Regency costumes and literary tourism. The other form of activity is fan fiction, slightly represented on the forums and sites, especially in the

comparison to fan fiction around the work of Austen in the English-speaking circle. They are most frequently the translations from *The Republic of Pemberley*, not prepared, unfinished, fragmentated, or personal attempts of a romance kind, in a style of Harlequin literature and a sentimental tone.

Adj. Marta Radwańska